

В. Панченко, канд. техн. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0003-4822-7151
E-mail: vlad_panchenko@ukr.net

Український державний університет залізничного транспорту,
Харків, Україна

В. Панченко, канд. пед. наук, доц.
ORCID ID 0000-0002-2958-5802
E-mail: violazmyov@gmail.com;

Комунальний заклад "Харківська гуманітарно-педагогічна
академія" Харківської обласної ради, Харків, Україна

А. Бабенко, канд. пед. наук, доц.
ORCID ID 0000-0002-6486-468X
babenko_sprgm@ukr.net;

Український державний університет залізничного транспорту,
Харків, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПИТУВАНЬ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Окреслено головні правила створення якісного опитувальника, визначено проблематику, яка впливає на процес якісного моніторингу рівня вищої освіти у ЗВО. На основі результатів опитувань студентів Українського державного університету залізничного транспорту доведено ефективність системного та систематичного опитування в процесі покращення якості вищої освіти безпосередньо у ЗВО.

Ключові слова: опитування, якість вищої освіти, центр забезпечення якості вищої освіти, моніторинг якості освіти, респондент.

Пандемія COVID-19 та запровадження воєнного стану в Україні негативно відбилися на загальному рівні надання освітніх послуг закладами вищої освіти. Анонімні опитування роботодавців, батьків, студентів, викладачів та інших стейкхолдерів вітчизняних закладів вищої освіти (ЗВО) лише доводять цей факт. Однак, зважаючи на загальновідому проблематику, важливим є питання виявлення реальних причин і факторів, які впливають на зниження рівня якості вищої освіти саме на інституціональному рівні.

Важливим інструментом моніторингу поточного стану та виявлення проблем у системі якості вищої освіти в університетах

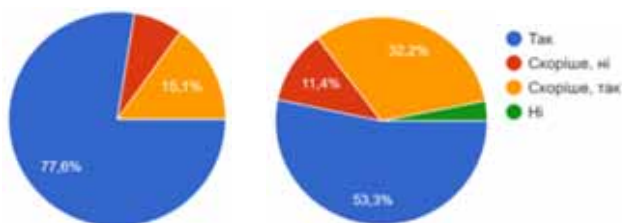
України є анонімні опитування, які відбуваються щонайменше раз на рік у кожному ЗВО. При цьому вибір технічного інструментарію для реалізації таких опитувань перебуває в межах автономії університетів.

Поява спеціалізованого потужного програмного забезпечення (Google Forms, Microsoft Forms) та онлайн-сервісів для створення професійних онлайн-опитувань (Survey Monkey, Survio, Simpoll, MySurveyLab тощо) значно спрощує дослідження думки великої аудиторії респондентів (Al-Amri, 2012). Однак при цьому залишається відкритим питання якості запитань у сформованих анкетах і подальшого аналізу даних, що отримано у результаті їх використання.

Відповідно до ст. 48 Закону України "Про освіту" внутрішній моніторинг якості освіти, одним із інструментів якого є опитування, має бути послідовним і систематичним, а також відповідати принципам доцільності, відкритості та прозорості, безпеки персональних даних, об'єктивності одержання та аналізу інформації та відповідального ставлення осіб, які готують моніторингове дослідження (Про освіту, 2017). У цьому контексті важливим є не лише створення якісного опитувальника, що не переобтяжений "зайвими" запитаннями, які розпорошують увагу респондента, а й подальший аналіз та використання отриманих результатів. Важливим є неприйняття концепції "опитування заради опитування", а запровадження дієвої, багатоконтурної системи з обов'язковими зворотними зв'язками між групами респондентів та ефективним, оперативним реагуванням на виявлені проблеми та недоліки.

Крім того, критично важливим для реалізації якісного моніторингу є проведення попередньої інформаційно-роз'яснювальної роботи, метою якої має бути запевнення респондентів у тому, що їх думку буде обов'язково взято до уваги та вона безпосередньо вплине на якість освітнього процесу (Torbas, Hloviuk, Malakhova, 2020). Тісна співпраця центрів забезпечення якості вищої освіти ЗВО або їх відповідників із групами респондентів, зокрема завідувачами кафедр, науково-педагогічними працівниками з питань обов'язкового врахування результатів моніторингу є запорукою формування атмосфери довіри до опитувань всієї академічної спільноти.

Динаміку позитивних зрушень у питанні ставлення викладачів до ефективності дистанційного навчання демонструє рис. 1. Участь в опитуванні взяли 245 та 289 науково-педагогічних працівників Університету, відповідно.

2 семестр 2019/20 н. р.   1 семестр 2020/21 н. р.

Рис. 1. Результати опитування за запитанням "Чи вважаєте Ви, що навчання в аудиторії ефективніше за дистанційне навчання?"

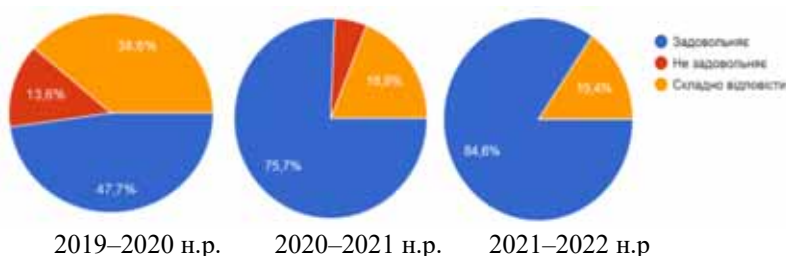
Зауважимо, що ці зміни відбулись за кілька місяців завдяки злагодженій роботі Центру забезпечення якості вищої освіти університету, що організував навчання деканів факультетів, завідувачів кафедр, науково-педагогічних працівників і провів низку вебінарів і майстер-класів, де було висвітлено питання технологій, засобів і методик дистанційного навчання.

Також можна виокремити й результати дослідження думки здобувачів освіти щодо ступеня їх задоволення переліком дисциплін вільного вибору університету, яке проводилось для бакалаврів спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування (рис. 2). Участь в опитуванні взяли 44, 42 та 37 студентів спеціальності, відповідно.

Завдяки вчасному оприлюдненню результатів опитування, проведеній інформаційно-роз'яснювальній роботі із завідувачами кафедр і розширенню переліку вибіркового дисциплін за 3 роки вдалось суттєво покращити ситуацію у цьому аспекті.

Інформація, що отримана в результаті проведення моніторингу якості вищої освіти, також може бути використана для: вивчення динаміки якості навчальних курсів та якості їх викладання; усунення негативних практик викладання; формування основних завдань у процесі підготовки випускника для ринку праці; удосконалення процесу формування соціально-комунікативних навичок (soft skills) шляхом аналізу кар'єрної траєкторії випускників; удосконалення освітніх програм шляхом зіставлення очікуваних результатів навчання та компетенцій, що здобуті випускником; формування рейтингів викладачів; процесу розподілу навчального

навантаження науково-педагогічних працівників; прийняття рішення щодо морального та матеріального заохочення працівників або подовження трудових відносин тощо.

Рис. 2. Результати опитування із запитання "Чи задовольняє Вас кількість і розмаїття дисциплін вільного вибору?"

У відповідь на зовнішні та внутрішні виклики в державі та системі вищої освіти опитувальники мають проходити громадське обговорення, зокрема зміст і форма проведення опитувань мають оновлюватись та еволюціонувати.

Публікація щорічних аналітичних звітів за результатами опитувань є наріжним каменем дотримання принципу відкритості та прозорості моніторингового дослідження.

Таким чином, запровадження системного та систематичного, структурованого та якісного, прозорого та відкритого опитування з обов'язковим зворотним зв'язком є запорукою поступового зростання рівня якості вищої освіти у ЗВО України.

Список використаних джерел

1. Al-Amri, A. (2012). Use of student survey as a tool to assure the quality in higher education institution. Regional Conference on Quality Management & Enhancement in Higher Education. doi : 10.13140/RG.2.2.27497.39528
2. Про освіту. Закон України від 05.09.17 № 2145-VIII (2017). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Torbas, O., Hloviuk, I. & Malakhova, O. (2020). Student survey for higher education quality – challenges to design and analyse data. Humanities and Social Sciences Reviews, 8(2), 85–92. doi : 10.18510/hssr.2020.82e09